

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИВАТНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МЕДИКО-ПРИРОДНИЧИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Ректор
М.А. Волков
«31» 10 2019р.

ПОЛОЖЕННЯ
ПРО АКАДЕМІЧНУ ДОБРОЧЕСНІСТЬ

«СХВАЛЕНО»

Рішенням вченої ради університету

«31» 10 2019р.
Протокол № 2

Миколаїв 2019р..

ПЕРЕДМОВА

1. Положення розглядається і схвалюється Вченою Радою ПВНЗ «Медко — Природничий Університет».
2. Затверджується Ректором ПВНЗ «Медко — Природничий Університет».
3. Вводиться в дію з моменту затвердження.
4. Періодична перевірка Положення проводиться з інтервалом, що не перевищує 12 місяців
5. Зміни до Положення розробляються за результатами застосування його на практиці або при зміні нормативних документів, на підставі яких розроблено це Положення.
6. Зміни, доповнення та уточнені Положення вносяться на підставі рішення Вченої Ради ПВНЗ «Медко — Природничий Університет».

Відповідно до статті 42 Закону України «Про освіту» та нормативних документів НАЗЯВО України, розроблений розширений глосарій термінів та понять відносно академічної доброчесності.

1. Поняття академічної доброчесності

Відповідно до статті 42 Закону України «Про освіту» та рекомендацій НАЗЯВО щодо впровадження Університетської системи забезпечення академічної доброчесності:

1. «Академічна доброчесність - це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.
2. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти спирається у своїй роботі на принципи взаємної довіри, порозуміння і співпраці – і саме в такий спосіб прагне будувати репутаційний капітал українських закладів вищої освіти, запроваджуючи в академічному середовищі нову культуру якості і доброчесності.

В статті «Викладачі та академічна доброчесність» у виданні «Synthesis: Law and Policy in Higher Education», уперше опубліковані «Десять принципів» академічної доброчесності

1. Утверджувати важливість академічної доброчесності;
2. Плекати любов до навчання;
3. Ставитися до студентів як до самостійної особистості;
4. Створювати атмосферу довіри;
5. Заохочувати відповідальність студентів за академічну доброчесність
6. Формулювати чіткі очікування від студентів.
7. Розробляти справедливі та релевантні форми оцінювання.
8. Обмежувати можливості для академічної нечесності.
9. Кидати виклик академічній нечесності, коли такі випадки трапляються
10. Допомогати визначити та підтримувати загальноуніверситетські стандарти академічної доброчесності. (Центр академічної доброчесності).

Кризу академічної доброчесності в Україні спричинили багато факторів, серед яких варто зазначити таке:

- 1) Загальна криза суспільства.
- 2) Відірваність вищої освіти і науки від світової наукової та освітньої спільноти, потреб суспільства, економіки та ринку праці.
- 3) Проблеми законодавства.
- 4) Неузгодженість вимог до закладів вищої освіти, науково-педагогічних працівників та здобувачів освіти з фінансуванням та іншим ресурсним забезпеченням вищої освіти і науки.
- 5) Відсутність законодавчо встановлених вимог і процедур оцінювання наукових та навчальних робіт на предмет наявності академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації та інших порушень академічної доброчесності.
- 6) Внутрішня демотивація викладачів і науковців до дотримання принципів академічної доброчесності в умовах низьких зарплат,

7) Поява нових технологій, що значно полегшують копіювання чужих робіт, підміну результатів експериментальних та емпіричних досліджень комп'ютерним моделюванням.

8) Практика імітації і фальсифікації наукових досліджень з окремих наук. ігнорування загальноновизнаних стандартів якості досліджень.

2. Основні види порушень академічної доброчесності

Згідно із законом України «Про авторське право і суміжні права» (стаття 50, пункт В), є плагіат – «оприлюднення (опублікування) повністю або частково чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору».

Академічний плагіат - оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) Джерелами академічного плагіату можуть бути опубліковані і неопубліковані книжки, статті, брошури, патенти, тези, рукописи, веб-сайти та інші Інтернет-ресурси, роздаткові матеріали для студентів, роботи інших студентів тощо.

До академічного плагіату відносяться:

- 1) плагіат фрагментів письмових робіт та повних текстів;
- 2) плагіат ідей, даних, моделей, ілюстрацій тощо;
- 3) відсутність належних посилань за відсутності привласнення авторства;
- 4) помилки цитування.

Академічний плагіат треба відрізнити від помилок цитування. Найбільш типовими помилками цитування є: відсутність лапок при використанні текстових фрагментів, що запозичені з інших джерел, за наявності коректного посилання на це джерело;

- посилання на інше джерело;
- неправильне оформлення посилання, що ускладнює пошук джерела.

Самоплагіат:- дуплікація публікацій - публікація однієї і тієї самої наукової роботи (цілком або з несуттєвими змінами) в декількох виданнях, а

також повторна публікація (цілком або з несуттєвими змінами) раніше оприлюднених статей, монографій, інших наукових робіт як нових наукових робіт;

1) дуплікація наукових результатів - це публікація повністю чи частково одних і тих самих наукових результатів у різних статтях, монографіях, інших наукових працях як нових результатів, які публікуються вперше;

2) подання у звітах із виконання різних наукових проектів тих самих результатів як таких, що отримані при виконанні відповідного проекту;

3) повторне подання здобувачами освіти письмових робіт, які вже подавалися як звітність із інших дисциплін, без дозволу викладача;

4) суміщення раніше опублікованих і нових даних без їх поділу з відповідними посиланнями на попередню публікацію;

5) повторний аналіз раніше опублікованих даних без посилання на попередню публікацію цих даних та раніше виконаного їх аналізу.

Типовими прикладами самоплагіату є:

- дублікація публікацій - публікація однієї і тієї самої наукової роботи (цілком або з несуттєвими змінами) в декількох виданнях, а також повторна публікація (цілком або з несуттєвими змінами) раніше оприлюднених статей, монографій, інших наукових робіт, як нових наукових робіт;
- дублювання наукових результатів - публікація одних і тих самих наукових результатів, в різних статтях, монографіях, інших наукових працях, як нових результатів, які публікуються вперше;

При цьому внутрішні документи закладу вищої освіти, наукової установи чи його структурних підрозділів мають передбачати деталізований перелік того, що вважається науковим результатом з огляду на специфіку відповідних галузей знань чи наук. Закон України «Про вищу освіту» визначає поняття самоплагіату лише для наукових результатів.

3. Фабрикація: 1) наведення у письмових роботах здобувачів та в наукових роботах вигаданих чи неперевірених даних, зокрема статистичних даних, результатів експериментів, розрахунків чи емпіричних досліджень, фотографій, аудіо- та відеоматеріалів тощо; 2) посилання на вигадані джерела інформації або навмисне посилання не на справжнє джерело;

3) приписування іншим особам текстів, думок чи ідей, яких вони не висловлювали чи не публікували.

4. Фальсифікація: 1) необґрунтоване корегування результатів власних наукових досліджень чи виконання навчальних завдань 2) наведення у письмових роботах здобувачів та в наукових роботах свідомо змінених літературних даних та даних, отриманих із інших джерел; зокрема, статистичних даних, результатів експериментів, розрахунків чи емпіричних досліджень, фотографій, аудіо- та відеоматеріалів тощо без належного обґрунтування причин і зазначення методики їх корегування; 3) наведення неповної або викривленої інформації про апробацію результатів досліджень та розробок.

5. Обман: 1) включення до співавторів наукових публікацій осіб, що не брали кваліфікованої участі в їх підготовці; 2) невключення до співавторів наукових публікацій осіб, що брали кваліфіковану участь в їх підготовці; 3) подання як результатів власної праці робіт, виконаних на замовлення іншими особами, або робіт, стосовно яких справжні автори надали згоду на таке використання; 4) здавання або представлення різними особами робіт з однаковим змістом як результату власної навчальної діяльності; 5) написання чужих варіантів завдань на контрольних заходах; 6) використання системи прихованих сигналів (звукових, жестових та ін.) при виконанні групових контрольних заходів з однаковими варіантами; 7) несамостійне виконання завдань у випадках, коли не дозволяється отримання допомоги, або не зазначення інформації про отриману допомогу, консультації, співпрацю; 8) проходження процедур контролю знань підставними особами; 9) симуляція погіршення стану здоров'я, хвороби з метою уникнення контрольних заходів; 10) надання відгуків або рецензій на наукові або навчальні роботи без належного проведення їх експертизи.

6. Необ'єктивне оцінювання:

- свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти;

- невчасне повідомлення здобувачів освіти про систему оцінювання результатів навчання;

- застосування системи оцінювання, що не відповідає декларованим цілям та завданням теми, дисципліни, практики, освітньої програми тощо;

- відсутність об'єктивних критеріїв оцінювання.

Відповідно до п. 8 ч. 2 ст. 16 Закону України «Про вищу освіту», система внутрішнього забезпечення якості вищої освіти має забезпечувати «дотримання академічної доброчесності працівниками закладів вищої освіти та здобувачами вищої освіти».

Дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками передбачає:

- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;
- контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти;
- об'єктивне оцінювання результатів навчання.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання, (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);

Основні типи заходів для подолання проблеми академічної недоброчесності в освіті, які пропонуються міжнародними організаціями – це коригування поведінки студентів; покращення викладання; підвищення мотивації до навчання; формування культури академічної доброчесності, в тому числі інституційної культури та культури в мікросередовищах.

ПВНЗ “МПУ” популяризує академічну доброчесність (насамперед через імплементацію цієї політики у внутрішню культуру якості) та використовує відповідні технологічні рішення як інструменти протидії порушенням академічної доброчесності.

Робота з професорсько-викладацьким колективом Університету

Усі учасники освітнього процесу повинні дотримуватися принципів академічної доброчесності так, як на ній базується довіра колег, роботодавців, замовників освітніх і наукових послуг, спонсорів, грантодавців, інших партнерів, забезпечення якісної вищої освіти і наукових досліджень – тобто репутація Університету

Викладачі ПВНЗ “МПУ” ознайомлені ч. 2 ст. 42 Закону України «Про освіту», вимогами та рекомендаціями НАЗЯВО України. Дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками передбачає:

- посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;
- контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти;
- об’єктивне оцінювання результатів навчання».

Вони повинні не тільки знати і розуміти основні принципи академічної доброчесності, вимоги законодавства та внутрішніх документів закладу вищої освіти з цих питань а також повинні володіти інструментарієм і методиками контролю дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти.

Однією з головних організаційних задач ПВНЗ «МПУ» є створення атмосфери академічної доброчесності. Важливо забезпечити розуміння всіма учасниками освітнього процесу, насамперед педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками сутності академічної доброчесності, вимог законодавства і внутрішніх нормативних документів з цих питань. Для її рішення у ПВНЗ “МПУ” передбачається створення:

- курсів підвищення кваліфікації викладачів з питань академічної доброчесності, які можуть зараховуватися як частина планових заходів із підвищення кваліфікації;
- організація лекцій, презентацій, семінарів;
- самоосвіта викладачів;
- обговорення проблем академічної доброчесності під час засідань кафедр;
- використання компетентісного підходу з питань рішення відповідних проблем.

Головними завданнями діяльності Університету з питань академічної доброчесності є змістовне ознайомлення з поняттям академічної доброчесності та перевагами доброчесної поведінки, з основними та деталізованими видами порушень академічної доброчесності, з вимогами внутрішніх нормативних документів з питань академічної доброчесності. Слід визначити методи запобігання порушенням, види академічної відповідальності та процедури розгляду справ про порушення академічної доброчесності; розробити відповідні регуляторні документи, способи їх ідентифікації і розмежування суперечливих випадків.

Особливої уваги вимагає розробка інструментів та процедур перевірки академічних творів на плагіат, способи виявлення інших порушень академічної доброчесності й методи навчання здобувачів освіти академічній доброчесності. Необхідно запропонувати інструменти та способи мотивування здобувачів освіти до доброчесної поведінки, ознайомити їх з нормами законодавства, а також з правилами академічного письма.

Орієнтуючись на сутність академічної доброчесності, ПВНЗ “МПУ” передбачає створення методичних рекомендацій для ознайомлення з принципами академічної доброчесності та їх підтримки, при цьому особлива увага приділяється набуттю студентами компетентностей з академічної доброчесності та навичок якісного академічного письма.

Компетентності із академічної доброчесності, що їх має набути студент.

Навчання студента із академічної доброчесності передбачає:

- діяти у професійних і навчальних ситуаціях із позицій академічної доброчесності та професійної етики;
- самостійно виконувати навчальні завдання;
- коректно покликатися на джерела інформації у разі запозичення ідей, тверджень, відомостей;
- усвідомлювати значеність норм академічної доброчесності, оцінювати приклади людської поведінки;
- оцінювати приклади людської поведінки відповідно до норм академічної доброчесності;
- давати моральну оцінку власним вчинкам, співвідносити їх із моральними та професійними нормами, тощо.

Організуючи освітній процес, викладачі ПВНЗ “МПУ” виходять з того, що навчання студентів академічному письму слід починати з моменту їх вступу до ЗВО. Необхідно наголошувати на різниці між шкільним письмом та письмом академічним щодо вимог, оформлення думок, публічних виступів, візуальних презентацій тощо.

При цьому, необхідно формувати переконання студентів у тому, що академічна доброчесність важлива не тільки тому, що її порушення можуть мати наслідки санкції у вигляді відрахування, незадовільних оцінок поточного та підсумкового контролю тощо. Не менш важливим є те, що дотримання університетом, його працівниками та студентами принципів академічної доброчесності є вимога часу до професійної підготовки, створює довіру до результатів навчання і підвищує успішність випускників у майбутньої професійної діяльності і подальшій кар’єрі, їх працевлаштування та рівень життя.

Вимоги до науково-педагогічних працівників

Нормативні документи з питань академічної доброчесності звертають увагу на те, що під час планування наукової та методичної роботи викладачами закладу вищої освіти, варто надавати перевагу якісним, а не кількісним показникам. При цьому, навіть у межах чинної нормативної бази заклади мають можливість стимулювати якісну роботу через систему оцінювання науково-педагогічних працівників та структурних підрозділів, преміювання, надання переваг у матеріально-технічному забезпеченні тощо. Необхідно стимулювати публікації у провідних наукових виданнях, що за імпакт-фактором чи аналогічними показниками наукометричних баз Web of Science та Scopus, але треба розуміти, що підготовка таких публікацій потребує часу і належного фінансування. Для прикладних досліджень альтернативою може бути отримання патентів на об’єкти інтелектуальної власності, економічний чи соціальний ефект від впровадження результатів досліджень тощо. Відповідно до п. 8 ч. 2 ст. 16 Закону України «Про вищу освіту», система внутрішнього забезпечення якості вищої освіти має забезпечувати «дотримання академічної доброчесності працівниками закладів вищої освіти та здобувачами вищої освіти»

Компетентності викладача, необхідні для ефективного навчання академічному письму

Нормативні документи з питань академічної доброчесності звертають особливу увагу ЗВО на те, що здобувачам вищої освіти необхідно оволодіти академічним письмом. Аби допомогти у викладанні академічного письма, в Україні створений Проект сприяння академічній доброчесності, методичні рекомендації та програма курсу «Основи академічного письма» (Додається).

Рекомендації викладачам з питань формування навичок студентів з питань академічного письма:

- пояснювати пов'язані із письмовим завданням вимоги, а також сутність, особливості та причини неприпустимості академічного плагіату якомога раніше, на початку вивчення кожної дисципліни;
- пояснювати студентам цінність набуття нових знань, академічні норми, яких необхідно дотримуватися, чому вони важливі, що таке академічна доброчесність, які її цінності, чому вона слугує, як студенти своїми діями можуть долучитися до її розбудови;
- надавати студентам зрозумілу інформацію про правила академічного письма;
- прописувати у програмі курсу політику щодо академічного плагіату;
- формулювати завдання в такий спосіб, аби їх не можна було сплагіатити (аналітичне, а не відтворювальне формулювання завдання; висока конкретизованість завдання; опрацювання конкретних джерел і даних);
- переконуватися, що вимоги до завдання і критерії його оцінювання було пояснено належним чином. Вимоги до письмових робіт (обсяг, стиль цитування, допустима кількість цитат, правила оформлення та ін.) мають бути чітко прописані у методичних матеріалах для студентів;
- розробляти нестандартні, творчі завдання, оновлювати їх щорічно;
- давати студентам приклади готових робіт;
- обговорювати зі студентами приклади якісного та неякісного академічного письма;
- упродовж роботи студента над текстом проводити щонайменше одну проміжну перевірку чорнового варіанту письмової роботи, надавати відгук і рекомендації до тексту
- студенти можуть рецензувати роботи один одного: надавати їм для цього критерії оцінки. Українські студенти часто скаржаться на короткі, незрозумілі пояснення викладачем змісту певного завдання, що передбачає підготовку письмової роботи.

Навички академічного письма для здобувачів ПВНЗ “МПУ” особливо затребувані під час підготовки рефератів, звітів, доповідей, наукових статей, есе, тез виступів та ін. Майбутніх фахівців потрібно ознайомити з основними принципами та базовими навичками академічного письма, дати їм можливість практики в рамках виконання певних завдань, позначити напрями, в яких вони зможуть далі самовдосконалюватися. У профільних для спеціальності предметах, які передбачають підготовку студентами письмових робіт і викладаються на 1-2 курсах бакалаврату, необхідне вдосконалення навичок академічного письма.

Формування компетентностей викладачів передбачає, що вони мають, вдосконалювати власну кваліфікацію у питаннях сучасного академічного письма. Зокрема, власним прикладом демонструвати на лекціях роботу з джерелами, посилатися на них, озвучувати першоджерела під час проведення навчального заняття, включати короткі завдання по роботі із якісними науковими джерелами до видів самостійної роботи студента.

В українських умовах навчання студентів належному письму має починатися із запобігання прямого академічного плагіату в їх письмових роботах. Для цього викладачам варто опанувати, зокрема, такі компетентності:

- розуміти спільне і відмінне між поняттями «плагіат» (стаття 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права») і «академічний плагіат» (стаття 42 Закону України «Про освіту»);
- знати про основні причини студентського академічного плагіату;
- знати про уявлення студентів про академічний плагіат і про освітні потреби студентів;
- уміти планувати і проводити навчальні заходи, які ефективно допомагають студентам уникати плагіату (наприклад, передбачати опрацювання студентами унікальних даних; давати завдання на опрацювання джерел із високим ступенем деталізації того, які джерела необхідно вивчити і як саме ними скористатися);
- знати, як складати завдання й екзаменаційні білети, щоб завдання не орієнтували студентів плагіатити
- уміти виявляти випадки плагіату в текстах студентів.

Прийоми навчання студентів належному академічному письму

У тих навчальних дисциплінах, які передбачають виконання студентами письмових аналітичних робіт (курсової роботи, написання есе), варто

виділити окремий час на викладання основ академічного письма і ретельне пояснення детальних вимог до передбаченої письмової роботи студента. Слід опиратися на такі засади та застосовувати такі інструменти:

- пояснювати пов'язані із письмовим завданням вимоги, а також сутність, особливості та причини неприпустимості академічного плагіату якомога раніше, на початку вивчення кожної дисципліни освітньої програми;
- пояснювати студентам цінність набуття нових знань, академічні норми, яких необхідно дотримуватися, чому вони важливі, що таке академічна доброчесність, які її цінності, чому вона слугує, як студенти своїми діями можуть долучитися до її розбудови;
- надавати студентам зрозумілу інформацію про правила академічного письма;
- прописувати у програмі курсу політику щодо академічного плагіату;
- формулювати завдання в такий спосіб, аби їх не можна було сплагіатити (аналітичне, а не відтворювальне формулювання завдання; висока конкретизованість завдання; опрацювання конкретних джерел і даних);
- переконуватися, що вимоги до завдання і критерії його оцінювання було пояснено належним чином. Вимоги до письмових робіт (обсяг, стиль цитування, допустима кількість цитат, правила оформлення та ін.) мають бути чітко прописані у методичних матеріалах для студентів;
- розробляти нестандартні, творчі завдання, оновлювати їх щорічно;
- давати студентам приклади готових робіт;
- обговорювати зі студентами приклади якісного та неякісного академічного письма;
- упродовж роботи студента над текстом проводити щонайменше одну проміжну перевірку чорнового варіанту письмової роботи, надавати відгук і рекомендації до тексту;
- студенти можуть рецензувати роботи один одного: надавати їм для цього критерії оцінки. Пам'ятаючи про вищезазначені інструменти навчання академічному письму, не варто забувати про виклад вимог до змісту самої роботи, про роз'яснення питань логічної структури тексту, формулювання гіпотез, їх доведення чи спростування, пошуку якісних літературних джерел, дотримання стандартів оформлення тексту та бібліографії тощо.

Для якісного академічного письма студенти мають опанувати знання й навички:

- шукати, обирати й оцінювати якість джерел;
- робити нотатки, завжди вказуючи джерело;
- виділяти головні думки в тексті;
- підсумовувати текст та ідеї;
- перефразувати чужі думки своїми словами стисло, детально, без зміни змісту цих думок;
- правильно описувати посилання на джерело;
- правильно цитувати;
- знати про форми академічного плагіату і про шляхи запобігання йому;
- формулювати і чітко висловлювати власні думки;
- знати структуру академічного тексту;
- вміти виокремити текст цитат у власному тексті;
- володіти іноземними мовами, передусім англійською.

Набуття студентами компетентностей з академічної доброчесності та навичок якісного академічного письма.

Навчання студентів академічному письму слід формувати, починаючи з моменту їх вступу до ЗВО. Необхідно наголошувати на різниці між шкільним письмом та письмом академічним щодо вимог, щодо оформлення думок, публічних виступів, візуальних презентацій тощо. Опанування навичок якісного академічного письма — складний процес, який потребує тривалих і наполегливих зусиль. Для цього викладачам варто опанувати, зокрема, такі компетентності: • розуміти спільне і відмінне між поняттями «плагіат» (стаття 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права») і «академічний плагіат» (стаття 42 Закону України «Про освіту»):

Вимоги до курсових робіт

Виконання курсових робіт є однією з форм навчальної діяльності здобувачів вищої освіти зі спеціальності 053 Психологія, Освітньої програми «Медична психологія». В ПВНЗ «МПУ» передбачено наступне: час на

виконання курсової роботи до 3 – 4 кредитів ЄКТС, мінімальний обсяг роботи – в межах 15-20 сторінок. Курсова робота повинна містити не великий обсяг цитування чи переказу літературних джерел, а коротке резюме творів. Це виключає можливості відповідальності студента за академічний плагіат, а також фабрикацію результатів дослідження. В той же час забезпечується посилення дослідницької складової освітнього процесу, що відповідає сучасним вимогам щодо результатів їх аналізу та більш докладний виклад методик і результатів власного дослідження. При цьому зміст курсової роботи передбачає і цитування, що об'єктивно зумовлене конкретною тематикою досліджень, і аналіз законодавства, і застосування відповідних матеріалів літературних вимог Європейського простору вищої освіти. Захист курсових робіт передбачає повну або вибірккову перевірку всіх робіт на наявність академічного плагіату, а також академічну відповідальність у разі його виявлення

Санкції за порушення академічної доброчесності

Основні види порушень академічної доброчесності

Закон України «Про освіту» визначає основні види порушень академічної доброчесності та відповідальність учасників освітнього процесу за такі порушення. Зокрема, відповідно до ч. 4 ст. 42 «Закону про освіту», порушеннями академічної доброчесності є академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво та необ'єктивне оцінювання. Цей перелік може бути доповнений спеціальними законами, зокрема, Законом України «Про вищу освіту», нормативними документами та порадами НАЗЯВО України.

3.2. Відповідальність за порушення академічної доброчесності

Ступінь серйозності порушень може відрізнятись за видами порушень, їх повторюваністю, видами робіт (поточні письмові завдання, підсумкова атестація з дисципліни, підсумкова атестація на певному рівні освіти, дисертації, монографії, наукові публікації, наукові звіти тощо) та ін.

Основні види відповідальності педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників за порушення академічної доброчесності встановлює ч. 5 ст. 42 Закону України «Про освіту», документами НАЗЯВО.

До них належать:

- відмова у присудженні наукового ступеня чи присвоєнні вченого звання;
- позбавлення присудженого наукового (освітньо-творчого) ступеня чи присвоєного вченого звання;
- відмова в присвоєнні або позбавлення присвоєного педагогічного звання, кваліфікаційної категорії;
- позбавлення права брати участь у роботі визначених законом органів чи займати визначені законом посади.

Ч.6 ст. 42 того ж Закону визначає основні види відповідальності здобувачів освіти за порушення академічної доброчесності, якими є:

- повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо);
- повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;
- відрахування із закладу освіти (крім осіб, які здобувають загальну середню освіту);
- позбавлення академічної стипендії;
- позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання.

Закон передбачає (ч. 7 ст. 42), що додаткові та/або деталізовані види академічної відповідальності учасників освітнього процесу за конкретні порушення можуть встановлюватися спеціальними законами та внутрішніми положеннями закладу вищої освіти. В такому випадку має бути дотримана процедура затвердження цих положень. Зокрема, вони мають бути затверджені (погоджені) вищим колегіальним органом громадського самоврядування ЗВО, а також органами студентського самоврядування та науковими товариствами студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених в частині їх відповідальності.

Із огляду на те, що деталізований перелік порушень може бути значним за обсягом, доцільно поділити їх на 3-5 груп залежно від серйозності порушення і визначити можливі види академічної відповідальності окремо для кожної з цих груп.

Заклади вищої освіти можуть створювати реєстри порушень академічної доброчесності (а також інших порушень) учасниками освітнього процесу.

Додатково до визначених законом видів академічної відповідальності заклади вищої освіти можуть застосовувати:

- усне зауваження від викладача або уповноваженого представника адміністрації (керівника кафедри, факультету тощо);
- попередження про можливість притягнення до академічної відповідальності;
- додаткове навчання з питань академічної доброчесності;
- повторне виконання завдання;
- зниження оцінки за виконання завдання;
- внесення постійного чи тимчасового запису до реєстру порушень академічної доброчесності (цей запис може бути доступний потенційним роботодавцям, закладам вищої освіти при прийомі на навчання або на роботу, а також в інших визначених внутрішніми регуляторними документами випадках);
- усне чи письмове повідомлення юридичної або фізичної особи, яка здійснює оплату за навчання, про факт порушення;
- позбавлення почесних звань, нагород, стипендій тощо, присуджених закладом вищої освіти;
- позбавлення права голосу у колегіальних органах управління закладу вищої освіти або обмеження права на участь у роботі таких органів на певний термін;
- позбавлення права брати участь у конкурсах на отримання фінансування наукових досліджень, стипендій, грантів тощо;

- відрахування чи звільнення.

При цьому слід враховувати, що окремі види відповідальності можуть водночас бути видами дисциплінарної чи адміністративної відповідальності. В такому разі, вони можуть застосовуватися лише у випадках та у порядку, визначених законами України.

Деякі з передбачених Законом видів порушень академічної доброчесності водночас можуть розглядатися як кримінальні злочини, адміністративні чи дисциплінарні правопорушення. Академічна відповідальність не є юридичною відповідальністю. Вона є відповідальністю перед академічною спільнотою за порушення її етичних норм. Тому притягнення учасника освітнього процесу до юридичної відповідальності або звільнення його від юридичної відповідальності з nereабілітуючих підстав не є підставою для автоматичного звільнення цієї особи від академічної відповідальності.

Застосування заходів академічної відповідальності має сенс, якщо учасники освітнього процесу розуміють зміст чинних норм, підстави і процедури притягнення до академічної відповідальності. Тому за інших рівних умов санкції за одні й ті самі порушення для студентів молодших курсів мають бути м'якшими, ніж для студентів старших курсів і, тим більше, для педагогічних, науково-педагогічних і наукових працівників. Заклад вищої освіти має забезпечити навчання всіх учасників освітнього процесу, насамперед, здобувачів вищої освіти з питань забезпечення академічної доброчесності.

Важливою умовою забезпечення академічної доброчесності є створення чітких і зрозумілих процедур розгляду справ та прийняття рішень стосовно імовірних порушень. Також мають бути визначені органи чи особи, компетентні приймати рішення з цих питань. Рішення про притягнення учасника освітнього процесу до академічної відповідальності має базуватися на доказах, а не на припущеннях. Особа, яку звинувачують, повинна мати всю необхідну інформацію стосовно того, у чому саме і на яких підставах її звинувачують. Їй має бути забезпечено можливість участі на всіх етапах розгляду справи, а також можливість подання апеляції на прийняте рішення у визначеному внутрішніми нормативними документами порядку.